

Prokop DIVIŠ



INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Prokop Diviš



Narození - [26. března](#) 1698, [Helvíkovice](#) u [Žamberka](#)

Úmrtí - [25. prosince](#) 1765, [Přímětice](#) u [Znojma](#)

Václav Prokop Diviš, vlastním jménem **Václav Divíšek**, byl slavný [český premonstrátský kněz](#), [teolog](#), [přírodovědec](#), [léčitel](#), [hudebník](#) a [vynálezce](#). Je znám především jako vynálezce [bleskosvodu](#) ([1750–1754](#)). Svůj "meteorologický stroj", který fungoval jako [bleskosvod](#), sestrojil sice dříve ([1754](#)) než světově uznávaný vynálezce [bleskosvodu Benjamin Franklin](#) (teoretický koncept [1753](#), sestrojen [1760](#)), ovšem na základě odlišné koncepce.

Jeho církevní kariéra zahrnovala posty podpřevora [Louckého kláštera](#), [faráře](#) v [Přímětích u Znojma](#), [převora](#) Louckého kláštera ([1641–1642](#)) a opět [faráře](#) v Přímětích.

Krom činností spojených s církevními úřady se zabýval [přírodními vědami](#), kdy předmětem jeho zkoumání byla především [elektřina](#). Udržoval písemný styk s významnými vědci po celém světě a své pokusy s elektřinou měl tu čest demonstrovat i před císařským párem.

Vyrobil celou řadu přístrojů pracujících s elektřinou: [elektrum](#) (stroj vyrábějící [třením](#) elektrickou energii), tzv. [meteorologický stroj](#) (měl vysávat elektrickou energii z [mraků](#) a bránit tak samému vývoji [blesků](#), ve skutečnosti šlo o funkční [bleskosvod](#)) a elektrický strunný nástroj *Zlatý Diviš*. Též využíval [statickou elektřinu](#) k [elektroléčbě](#).

Mládí

Václav Divíšek se narodil v malé zemědělské usedlosti na okraji Žamberka, manželům Anně a Janu Divíškovým. Žil zde se svými sourozenci do roku [1714](#), kdy zemřel jeho otec a

nevelké hospodářství převzal jeho starší bratr Jan. Rodný dům Prokopa Diviše stojí dodnes na levém břehu řeky [Divoké Orlice](#) na okraji [Žamberka](#) a je součástí [Městského muzea](#) v Žamberku.



Rodný domek Prokopa Diviše



Interiér rodného domku Prokopa Diviše



Pamětní deska na rodném domku Prokopa Diviše

Studium



Busta na Divišově náměstí před budovou Jezuitské koleje ve Znojmě



Detail pamětní desky na budově Jezuitského gymnázia na Jezuitském náměstí ve Znojmě. Bustu i desku vytvořil [Jan Tomáš Fischer](#) (1912–1957)

Mladý Václav byl vynikajícím studentem, proto odešel na přímluvu příbuzného Jindřicha Dušíka na studia [jezuitského](#) latinského gymnázia ve [Znojmě](#) jako stipendista [premonstrátů](#). Zde došlo k přepisu jeho příjmení Divíšek na Divisch.

Působení v Louce u Znojma a v Příměticích

V roce [1720](#) po absolvování středoškolského studia vstoupil jako [novic](#) do premonstrátského řádu v [Louce u Znojma](#). V září roku [1726](#) byl vysvěcen na kněze. Zároveň se stal učitelem přírodních věd. Roku [1729](#) je jmenován [profesorem filosofie](#) a [teologie](#). Během své pedagogické činnosti rozpracovává disertační práci z oboru [teologie](#) a filosofie. Roku [1733](#) úspěšně obhájil svou práci a byl v [Salzburgu](#) promován na doktora teologie a v [Olomouci](#) na doktora filosofie. Po promoci v Salzburgu je jmenován podpřevorem [kláštera v Louce](#).

V roce [1736](#) přijal návrh opata Nolbeka, aby se ujal řízení farnosti v [Příměticích](#) u Znojma a stal se farářem. Zde se plně věnoval svým experimentům se statickou elektřinou. K tomuto účelu si vlastnoručně zhotovil přístroj zvaný elektrum. Byla to skleněná koule, upevněná k dřevěné hřídeli, jejímž otáčením a třením o polštář z telecí kůže získával elektřinu.

V období [1741–1742](#) převzal Prokop Diviš úřad [převora](#) v klášteře v Louce a díky své prozíravosti zachránil rozsáhlý loucký klášter před zkázou během [prusko-rakouské války](#).

V roce [1742](#) se vrátil zpět na přímětickou faru a tam pokračoval ve svých výzkumech. Již tehdy zjistil, že blýskání a hřmění za bouřky je elektrické podstaty a jde vlastně o tytéž jevy, které pozoroval při svých pokusech. Pověst o jeho experimentech se brzy donesla k císařskému dvoru do [Vídne](#). V roce 1750 byl vyzván, aby své pokusy demonstroval přímo před zraky [císaře Františka Štěpána I. Lotrinského](#) a císařovny [Marie Terezie](#). Císařský pár byl pokusy tak nadšen, že jej odměnil zlatými medailemi se svými podobenkami. Celou dobu vedl i čilou korespondenci s fyziky po celém světě.

Vynálezecká a publikační činnost



Divišův „meteorologický stroj“ fungoval jako [bleskosvod](#).

V roce [1753](#) byl v [Petrohradě](#) při pokusech zabit bleskem profesor [G. W. Richmann](#) a to vyprovokovalo V. P. Diviše k tomu, aby sepsal krátké latinské pojednání o svádění elektrických výbojů z mračen do země. Tuto zprávu 24. října [1753](#) poslal do [Petrohradu](#) Akademii věd k posouzení. Zpráva však došla pozdě. O německé vydání Divišova pojednání, které se ovšem značně liší od Zprávy petrohradské akademie věd, se zasloužil Divišův obdivovatel Johann Ludwig Fricker. Akademie věd Divišovým teoriím nevěnovaly patřičnou pozornost, protože začínaly citáty z [Bible](#) a rozvíjely elektroteologické teorie, které v té době byly již zastaralé. Přes tyto rétorické nedostatky a neznalost jazyka současné vědy, byly konkrétní Divišovy poznatky užitečné a pozornost akademiků by si zasluhovaly. Vědecká veřejnost byla tehdy hluboce otřesena tragickou smrtí profesora Richmanna a pokusy s blesky namnoze zastaveny. Prokop Diviš se však rozhodl realizovat svůj záměr – postavit [meteorologický stroj](#). Divišův "meteorologický stroj" nebyl hromosvod v dnešním slova smyslu. Divišův stroj měl trvale vyrovnávat napětí mezi nebem a zemí, a tak odvracet samotný vznik výboje. Základem stroje byl vodorovný železný kříž umístěný na patnáctimetrovém (a později 41,5 m vysokém) stožáru. Ramena kříže byla na konci kolmo doplněna kratšími vodorovnými tyčemi, na kterých bylo umístěno 12 kovových krabic, v nichž bylo do silné vrstvy železných pilin vloženo celkem asi 400 k obloze čnicích ostrých kovových hrotů. Celá konstrukce byla vodivě spojena se zemí třemi řetězy.

Roku [1753](#) využil V. P. Diviš (sám výborný hudebník) elektrickou energii také u vlastního hudebního nástroje. Sestrojil unikátní strunný nástroj „Zlatý Diviš“. Elektřina měla čistit zvuk strun. Tento unikát měl 790 kovových strun, 3 klaviatury, trojí pedálový systém a byl napojen na elektrickou energii [leydenských láhví](#). Johann Ludwig Fricker, který Diviše osobně navštívil v jeho působišti v Příměticích u Znojma, podal o jeho hudebním nástroji nadšenou zprávu v Tübinských učených zprávách). Připomínal zvuk dechových i strunných nástrojů a dokázal zastoupit orchestr. Nástroj dokonce okouznil císaře [Josefa II.](#) natolik, že v roce 1784 nařídil při konfiskaci majetku kláštera v Louce, aby byl převezen ke dvoru do Vídně, kde na něj koncertoval mnich Norbert Weiser. Nástroj se však do dnešní doby nedochoval, jeho stopy končí v [Prešpurku](#).

V. P. Diviš využíval statickou elektřinu také pro [léčebné účely](#), pozoroval její blahodárny vliv na léčení různých forem ochrnutí, revmatismu a svalových křečí. Jeho léčení probíhalo tak, že na podstavec z dobře vysušeného bukového dřeva byla postavena deska na speciálních nožkách pokrytá vlněným koberečkem a pak na ni na židli posazen nemocný. K elektrizování Diviš používal kovové tyčky, opatřené kuličkou, zasazené do dobře izolované rukojeti. Tyčka byla spojena vodičem se zdrojem elektřiny. Léčením si V. P. Diviš proti sobě postavil nejen lékárníky, ale také lékaře a kněží. Využití elektrické energie k terapeutickým účelům V. P. Diviš konzultoval s dvorním lékařem císařovny [Marie Terezie Gerardem van Swietenem](#) (1700–1772), který byl uznávanou autoritou v oboru medicíny a lékařství v [Rakousku](#) a Divišovo uplatňování elektrické energie velmi pozitivně oceňoval. O svých pokusech Diviš sepsal mnoho pojednání, tiskem ale vyšla pouze některá a to ještě navíc mimo [Rakousko](#), kde neprošla cenzurou.

[15. června 1754](#) vztyčil Prokop Diviš svůj povětrnostní stroj. Byla to soustava 400 kovových hrotů spojených s uzemněním, která měla odsávat elektřinu z oblak a snižovat tak nebezpečí vzniku blesku. Fungovala samozřejmě i jako [bleskosvod](#). [Americký](#) vědec a státník [Benjamin Franklin](#) přišel již v roce [1749](#) s důkazem, že blesk je elektrické podstaty. Svůj tyčový uzemněný bleskosvod však postavil ve [Filadelfii](#) až v roce 1760, tedy šest let po Divišovi. Jednalo se o zařízení ideově odlišné od vynálezu Václava Prokopa Diviše. [Benjamin Franklin](#) svůj jednohrotý bleskosvod sestrojil na základě jednodušší a správnější představy, že [bleskosvod](#) pouze svádí blesky na neškodné místo a nemůže zabránit vzniku výbojů. Jeho [bleskosvod](#) se dal snáze sestavit, poskytoval skutečnou ochranu bez zbytečných nákladů, a rychle se proto rozšířil. První [Franklinův bleskosvod](#) byl v Čechách vztyčen roku 1775 na zámku [Měšice](#) u Prahy.

Svá pozorování prováděl V. P. Diviš při každé bouři. Jejich výsledky zasílal do Prahy profesorovi [Sorinkinovi](#). Své závěry sepsal v rozsáhlém pojednání „Magia naturalis“ (O podstatě atmosferické elektřiny), který dedikoval císařovně Marii Terezii. Princip svého vynálezu si Diviš ověřil dokonce i při návštěvě císařského dvora, kde pomocí hrotů ukrytých ve své paruce rušil experimenty dvorních fyziků.

V roce 1759 postihlo celou střední Evropu nebývalé sucho. V Příměticích se však vesničané domnívali, že pravou příčinou tohoto sucha je Divišův bleskosvod, který rozhání mraky. Proto v březnu roku 1760 vnikli do zahrady přímětické fary, uvolnili zemnicí řetězy a celou konstrukci bleskosvodu strhli a zničili. V. P. Diviš udržoval kontakty s vědci a vzdělanci své doby. Dopisoval si mimo jiné s [Leonhardem Eulerem](#).

Jedna kopie Divišova bleskosvodu dnes stojí vedle jeho rodného domku a druhá kopie je umístěna na budově [Divišova divadla](#), postaveného a otevřeného v roce 1926 v [Žamberku](#).

Prokop Diviš zemřel [21. prosince 1765](#) v klášteře v Louce u Znojma. Dnes je právem řazen mezi vědce světového významu.

Odpověz na otázky:

1. *Kde se narodil a jaké povolání později vykonával?*
2. *Jak se nazýval jeho vynález?*
3. *Jak přijali lidé jeho objev?*
4. *Jak se jmenují císař a císařovna, kteří velmi obdivovali jeho objevy?*
5. *Dal se některý jeho objev využít i v lékařství? Jestli ano, tak který?*
6. *Jak se jmenoval jím vynalezený strunný nástroj?*

ZDROJE TEXTU A OBRÁZKU:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Prokop_Divi%C5%A1

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/5/57/Jan_Vil%C3%ADmek_-_Prokop_Divi%C5%A1.jpg/225px-Jan_Vil%C3%ADmek_-_Prokop_Divi%C5%A1.jpg

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/1/1d/Prokop_Divis_rodny_domek.jpg/120px-Prokop_Divis_rodny_domek.jpg

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/2/22/MM%C5%BDbk-Domek_Prokopa_Divi%C5%A1e-11.JPG/120px-MM%C5%BDbk-Domek_Prokopa_Divi%C5%A1e-11.JPG

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/4/4d/Prokop_Divis_plague.jpg/120px-Prokop_Divis_plague.jpg

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/1/1a/Prokop_Divis_bust_detail.jpg/220px-Prokop_Divis_bust_detail.jpg

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/b/ba/Prokop_Divis_plaque.jpg/220px-Prokop_Divis_plaque.jpg

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/3/3a/Prokop_Divis_rodny_domek_edit.jpg/220px-Prokop_Divis_rodny_domek_edit.jpg